

MARKAZIY BANKNING VALYUTA BOZORIDA TUTGAN O‘RNI

Isaqov Ismoiljon Solijon o‘g‘li – Samarqand Davlat Universiteti Kattaqo‘rg‘on filiali, Bank ishi va audit yo‘nalishi 21-07 guruh talabasi

Inomaliyev Shohruh - Samarqand Davlat Universiteti Kattaqo‘rg‘on filiali, Bank ishi va audit yo‘nalishi 21-07 guruh talabasi

Maxmudov Sirojiddin Abdullayevich - Samarqand Davlat Universiteti Kattaqo‘rg‘on filiali o‘qituvchisi (ilmiy rahbar)

Annotatsiya

Valyuta bozori dunyodagi eng yirik va eng likvidli moliya bozori hisoblanadi. Markaziy banklar valyuta kurslariga sezilarli ta‘sir ko‘rsatishi mumkin bo‘lgan pul-kredit siyosatini shakllantirish va amalga oshirish bilan shug‘ullanayotgani sababli ushbu bozorda juda muhim rol o‘ynamoqda. Ushbu maqola Markaziy bankning valyuta bozordagi asosiy vazifalari va pul-kredit siyosatining valyuta kursiga ta‘sirini o‘z ichiga oladi.

Abstract

The currency market is the largest and most liquid financial market in the world. It is playing a very important role in this market as central banks engage in the formulation and implementation of monetary policy, which can have a significant impact on exchange rates. This article covers the main functions of the Central Bank in the currency market and the impact of monetary policy on the exchange rate.

Kalit so‘zlar: Valyuta bozori, valyuta kursi, pul-kredit siyosati, foiz stavkalari, likvidlik, ochiq bozor, rezervlar, xorijiy valyutalar.

Keywords: Currency market, exchange rate, monetary policy, interest rates, liquidity, open market, reserves, foreign currencies.

Markaziy banklar valyuta bozorlarining ishlashida juda muhim rol o‘ynaydi. Ularning asosiy maqsadi barqarorlikni saqlash va o‘z mamlakatlari ichida iqtisodiy o‘shishni rag‘batlantirishdan iborat. Markaziy banklar valyutalarining qiymati va valyuta kurslariga ta‘sir o‘tkazish uchun o‘z qo‘lida turli vositalar va mexanizmlarga ega.

Markaziy banklar bir mamlakat yoki bir guruh mamlakatlar uchun asosiy pul-kredit idoralari bo‘lib xizmat qiladi va ular narxlar barqarorligini ta‘minlash, barqaror iqtisodiy o‘shishni ta‘minlash va moliya tizimini tartibga solishda juda muhim rol o‘ynaydi. Bu maqsadlarga pul-kredit siyosatining turli vositalarini amalga oshirish orqali erishiladi.

Markaziy banklar o‘z iqtisodiyoti doirasida moliyaviy barqarorlikni ta‘minlab turishda ham juda muhim rol o‘ynamoqda. Bank tizimini monitoring va tartibga soladi,

uning barqaror va sifatli ishlashini ta'minlaydi. Markaziy banklar banklarga likvidlikni qo'llab-quvvatlash va tizimli xavflarning oldini olish uchun moliyaviy inqirozlar davrida aralashadi. Ushbu harakatlar valyuta bozorlarining barqarorligi uchun juda muhim bo'lgan valyuta va umumiy moliyaviy tizimga bo'lgan ishonchni saqlab qolishga yordam beradi.

Foiz stavkalari Markaziy banklar tomonidan eng ko'p ish bilan ta'minlangan vositalardan biridir. Foiz stavkalarini o'zgartirish orqali Markaziy banklar qarz olish xarajatlariga va iqtisodiyotda kreditning mavjudligiga ta'sir ko'rsatishi mumkin. Markaziy banklar foiz stavkalarini ko'targanda jismoniy shaxslar va korxonalar uchun qarz olish qimmatlashadi, bu esa xarajatlarning kamayishiga va inflyatsion bosimlarning pasayishiga olib keladi. Aksincha, foiz stavkalarini pasaytirish qarz olish va xarajatlarni rag'batlantiradi, iqtisodiy faollikni rag'batlantiradi.

Ochiq bozor operatsiyalari Markaziy banklar tomonidan qo'llaniladigan yana bir zarur vositadir. Bu jarayonda Markaziy banklar ochiq bozorda bondlar kabi davlat qimmatli qog'ozlarini sotib oladi yoki sotadi. Markaziy banklar qimmatli qog'ozlarni sotib olganda iqtisodiyotga pul kiritadi, pul ta'minotini oshiradi. Ushbu aksiya foiz stavkalarini pasaytiradi va kreditlash va investitsiyalarni rag'batlantiradi. Aksincha, Markaziy banklar qimmatli qog'ozlarni sotganda, ular iqtisodiyotdan pulni o'zlashtiradi, pul ta'minotini kamaytiradi va foiz stavkalarini ko'tarilishi mumkin. Markaziy banklar davlat bojlarini sotib olish yoki sotish orqali iqtisodiyotdagi pul ta'minotiga ta'sir ko'rsatishi mumkin. Agar Markaziy bank bondlarni sotib olsa, u tizimga pul kiritadi, likvidlikni oshiradi va valyuta qadrsizlanishiga olib kelishi mumkin. Aksincha, agar u obligatsiyalarni sotsa, u pul ta'minotini kamaytiradi, likvidlikni kuchaytiradi va valyutani qadrlashga olib kelishi mumkin.

Markaziy banklar, shuningdek, o'zgaruvchanlik davrida valyutalarini barqarorlashtirish uchun ishlatiladigan muhim tashqi savdo rezervlarini ushlab turibdi. Ushbu rezervlar turli xorijiy valyutalardan iborat bo'lib, tashqi savdo bozoriga aralashish uchun o'tkaziladi. Markaziy banklar uning qiymatiga boshqa valyutalarga nisbatan ta'sir ko'rsatish uchun o'z valyutasini sotib olishlari yoki sotishlari mumkin. Ushbu aralashuv ortiqcha o'zgarishlarning oldini olishga va valyuta bozorida muvozanatni saqlashga yordam beradi.

Valyuta kurslari bir valyutaning boshqasiga nisbatan qiymatini belgilaydi. Bu ko'rsatkichlar ta'minot va talab dinamikasi, iqtisodiy ko'rsatkichlar, geosiyosiy hodisalar, bozor munosabatlari kabi turli omillarga javoban uzluksiz o'zgaruvchan bo'ladi. Valyuta bozori bu valyuta kurslari valyutalarni sotib olish va sotish orqali aniqlanadigan joydir. U kuniga 24 soat, haftasiga besh kun ishlaydigan, keng ko'lamlı ishtirokchilarni, shu jumladan banklarni o'z ichiga olgan desentralizatsiya qilingan bozor, institutsional investorlar, korporatsiyalar, hukumatlar va alohida savdogarlar.

Pul-kredit siyosati qarorlari valyuta kurslariga katta ta'sir ko'rsatadi. Markaziy bank foiz stavkalarini ko'targanda o'sha valyutani ushlab turishni yanada chiroyli qiladi, bu esa valyutaga bo'lgan talab va qadrlashning oshishiga olib keladi. Aksincha, Markaziy bank foiz stavkalarini pasaytirganda, o'sha valyutani ushlab turishning apellyatsiyasini pasaytiradi, natijada valyutaga bo'lgan talab va qadrsizlanish kamayadi.

Rezerv talablari banklar rezerv sifatida ushlab turishi kerak bo'lgan depozitlar foizini anglatadi. Ushbu talablarni o'zlashtirish orqali Markaziy banklar banklar kredit berishi mumkin bo'lgan pul miqdoriga ta'sir ko'rsatishi mumkin. Rezerv talablarini pasaytirish kreditlashni rag'batlantiradi, iqtisodiy faollikni rag'batlantiradi, valyuta qadrsizlanishiga olib kelishi mumkin. Rezerv talablarini ko'paytirish esa kredit berishni cheklaydi, iqtisodiy o'sish sur'atlarini sekinlashtirmoqda, valyuta qadrlashiga olib kelishi mumkin.

Oldinga yo'l-yo'riq Markaziy banklar tomonidan bozor umidlariga ta'sir ko'rsatish uchun qo'llaniladigan muloqot strategiyasidir. Markaziy banklar kelajakdagi siyosat amallari to'g'risida aniq va shaffof yo'l-yo'riq ko'rsatish orqali bozor ishtirokchilarining xatti-harakatlariga ta'sir ko'rsatishi va valyuta kursi harakatlarini shakllantirishi mumkin. Masalan, kelajakda foiz stavkasining oshishini bildirish investorlar yuqori daromad kutayotgani sababli valyuta qadrlanishiga olib kelishi mumkin.

Xulosa

Markaziy banklar pul-kredit siyosatini amalga oshirish orqali valyuta bozoriga sezilarli ta'sir ko'rsatishadi. Foiz stavkalarini o'zlashtirish, ochiq bozor operatsiyalarini o'tkazish, oldinga yo'l-yo'riqlarni ishga solish orqali Markaziy banklar valyuta kurslariga ta'sir ko'rsatishi mumkin, bu esa korxonalar, investorlar va iqtisodiyot uchun keng miqyosli ahamiyatga ega. Markaziy banklarning valyuta bozoridagi rolini va pul-kredit siyosati qarorlarining ta'sirini tushunish global iqtisodiyotning murakkabliklarini yo'lga qo'yish va ma'lumotli moliyaviy qarorlar qabul qilish uchun juda muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar va internet sahifalari

1. Abdullayev. A.J, Qayimov Z. A, Boltayev Sh. Sh, Narziyeva D. M Buxoro, 2021-yil.
2. Abdullayeva. Sh “Pul, kredit va banklar” darslik, Toshkent 2003-yil
3. <https://lex.uz>
4. <https://arxiv.uz>
5. <https://currencyveda.com>
6. <https://walleinvestor.com>